

ξεως, ἥτις ἀποτελεῖ τὰ ἐννέα δέκατα τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Ἡ Συνέλευσις παρεκάλεσε προσέτι τὴν ἐπιτροπὴν νὰ προκαλέσῃ τὴν συγκάλεισιν γενικῆς συνελεύσεως τῶν μελῶν τῆς εταιρίας μετὰ τὸ πέρας τῶν παρὰ τῇ Β. Κυβερνήσει καὶ τῇ Βουλῇ ἐνεργειῶν τῆς.

Ὁ Κ. Π. Γιαννόπουλος ἐπρότεινε ν' ἀποφασίσῃ ἡ συνέλευσις, ὅπως τὸ ἐκλεχθὲν προεδρεῖον ἐξακολουθήσῃ ἀμετάβλητον μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, διὰ νὰ ὑπάρχῃ τάξις καὶ συστηματικότης εἰς τὰς ἐργασίας τῆς εταιρίας, καὶ ἵνα δι' αὐτοῦ ἡ ἐπιτροπὴ προκαλῇ συνεδριάσεις τῆς συνελεύσεως, ὅταν ἔχῃ ν' ἀνακοινώσῃ τι πρὸς αὐτήν.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παμπῆφει δεκτὴ.

Μετὰ τοῦτο ὁ πρόεδρος ἔλυσε τὴν συνεδρίαν.

Ὁ Πρόεδρος

Μ. ΣΧΙΝΑΣ.

Ὁ Γραμματεὺς

Κ. Φωστηρόπουλος.

Περὶ σταφίδος.

Ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶναι ἡ σπουδαιότερα γεωργικὴ βιομηχανία τῆς Ἑλλάδος, ὅχι μόνον διότι ὁ σταφιδοκαρπὸς ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, εἰσάγων ἐτησίως 12—15 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς γεωργίας καθιερώθησαν αἱ καλῆτεραι γαῖαι, ἐνασχολοῦνται δὲ οἱ εἰρηνικώτεροι καὶ φιλονομώτεροι πολῖται καὶ οἱ ἱκανώτεροι καὶ φιλοπρονόμοι ἐργάται· δύναται δὲ τις εὐλόγως νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐνδιαφέρεται ἀμέσως εἰς τὰ τῆς σταφίδος, ἥτις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ τῆς γῆς εὐδοκίμει, ὥστε ἀποτελεῖ, οὕτως εἰπεῖν, φυσικὸν καὶ ἀκαταγώνιστον μονοπώλιον διὰ τὴν Ἑλλάδα.

‘Ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν ἡ σταφίς εἶναι ἀξία τῆς προσοχῆς καὶ τῆς μελέτης τῶν τε ἰδιωτῶν καὶ τῆς Β. Κυβερνήσεως.

Σκοπὸν δὲν ἔχομεν σήμερον ν’ ἀναδιφῇσωμεν βιβλία παλαιὰ ὅπως ἀνακαλύψωμεν τὴν καταγωγὴν τοῦ φυτοῦ τούτου καὶ τὸ πῶς μετεδόθη εἰς τὰ ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη· ἀρκετὸν εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι κατὰ πρῶτον ἐκαλλιεργήθη εἰς τὴν Κόρινθον, ἧς φέρει καὶ τὸ ὄνομα αΚορινθιακὴ σταφίς», ἐκείθεν μετεδόθη εἰς τὴν γειτνιάζουσαν ἐπαρχίαν τοῦ Αἰγίου, ἐντεῦθεν εἰς τὴν τῶν Πατρῶν, καὶ ἐκ ταύτης εἰς τὰς Ἰονικὰς νήσους. Πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μόνοι οἱ τόποι οὗτοι παρῆγον σταφιδοκαρπὸν, ἀλλὰ διαρκούσης ταύτης ἐξεργιζώθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων ὅλαι μὲν αἱ σταφιδάμπελοι τῶν Πατρῶν, ἐν μέρει δὲ αἱ τῆς Κορίνθου καὶ διετηρήθησαν μόναι αἱ τοῦ Αἰγίου· μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, οἱ κάτοικοι τοῦ Αἰγίου, τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἰονικῶν νήσων ἐπώλουν εἰς τιμὰς μυθῶδεις τὸν σταφιδοκαρπὸν, οἱ δὲ τῶν Πατρῶν ἐπεδόθησαν δραστηρίως εἰς τὴν ἀναφύτυσιν τῶν σταφιδαγρῶν τῶν. Ἐν τῷ διαστήματι τῆς πρώτης δεκαετίας ἐξηκολούθησαν αἱ αὐταὶ τιμαὶ εἰς τὸν σταφιδοκαρπὸν, καὶ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐπανορθώσωσι μὲν ἐν μέρει τὰς ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφὰς οἱ Αἰγιοεῖς καὶ οἱ Κορίνθιοι, πολλοὶ μάλιστα νὰ συγκροτήσωσι περιουσίας μεγάλας, οἱ δὲ τῶν Ἰονικῶν νήσων νὰ ὑπερπλουτήσωσιν.

Ἀπὸ τῆς δευτέρας ὅμως δεκαετίας ἤρχισαν νὰ καρποφορῶσι καὶ αἱ σταφιδοφυτεῖαι τῶν Πατρῶν· τοῦτο ἔφερεν ἀμέσως ἐλάττωσίν τινα τῆς μέχρι τότε τιμῆς τοῦ σταφιδολαργοῦ, ἀλλ’ ὅπωςδήποτε ἢ εἰς ἣν ἐπωλεῖτο καὶ τότε οὗτος τιμὴ ἦτον ἀρκούντως μεγάλη ὅπως ἀφίνῃ μέγα κέρδος εἰς τοὺς καλλιεργητάς· τοῦτο δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, ἣτις κοσμεῖται σήμερον ὑπὸ πολυρρόφων καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκιῶν καὶ εἶναι δευτερεύουσα μὲν πύλις τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου πολιτικῶς, πρωτεύουσα δὲ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐνεργητικοῦ ἐμπορίου.

Μολονότι δὲ ἡ ἀναφύτευσις τῶν σταφιδαγρῶν τῶν Πατρῶν ἔφερεν ἀμέσως, ὡς ἀποτέλεσμα, τὴν αὔξησιν τῆς τιμῆς τῶν διὰ σταφιδοφυτεῖαν γαιῶν καὶ τῶν ἡμερομισθίων καὶ ἐπομένως ἐν συνόλῳ τὰ ἔξοδα τῆς παραγωγῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ ἠῤῥησαν πολὺ, (ἦτοι ἐὰν μέχρι τότε τὰ ἔξοδα τῆς παραγωγῆς χιλίων π. χ. λιτρῶν ἀνέβαινον εἰς δραχμὰς 30, ἤδη ἀνέβησαν εἰς

50 δραχμὰς καὶ ἐν ᾧ ὁ καρπὸς ἐπωλεῖτο συνήθως ἄνω τῶν 500 δραχμῶν ἢ χιλιάς, ἥδη κατέβη εἰς τὰς 300—350 δραχ.) ἀλλ' ὅμως ἡ τιμὴ αὕτη ἦτον ἀκόμη τοσοῦτον συμφέρουσα ὥστε κοινῶς ἐνομιζέτο συμφερότερον νὰ καλλιερῇ τις σταφίδα ἢ νὰ ἐκμεταλλεῖ χρυσωρυχεῖον· αἱ δὲ ἐπαρχίαι τῶν Πατρῶν, τοῦ Αἰγίου καὶ τῆς Κορίνθου ἐπωφελοῦντο περὶ τὰ 15 ἑκατομμύρια δραχ. ἐτησίως, καλλιεργοῦσαι ἑκτασιν σταφιδαμπέλων οὐχὶ μεγαλύτεραν τῶν 50 χιλιάδων στρεμμάτων.

Κατόπιν ὅμως οἱ κάτοικοι τῶν γειτνιαζουσῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἠλίδος καὶ τοῦ Πύργου, διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς παρ' ἡμῖν γεωργίας, μὴ ἀπολαμβάνοντες ἐκ τῶν εὐφορωτάτων γαιῶν τῶν οὔτε τὸ πέμπτον τῶν ὅσα ὠφελοῦντο οἱ τῶν σταφιδούχων ἐπαρχιῶν, ἐπεδόθησαν ὅλοι εἰς τὴν σταφιδοφυτείαν καὶ οὕτως ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν ἐφυτεύθησαν περὶ τὰς 100 χιλιάδες στρεμμάτων καθ' ὅλην τὴν Ἠλείαν· τούτους ἐμιμήθησαν κατόπιν οἱ γείτονές τῶν κάτοικοι τῆς Ὀλυμπίας, τῆς Τριφυλίας καὶ καθ' ἑξῆς ὅλης τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Πελοποννήσου, τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Ἀργολίδος, συγχρόνως δὲ καὶ τῶν σταφιδούχων ἐπαρχιῶν οἱ κάτοικοι μετέβαλον εἰς σταφιδῶνας τὰ περιβάλλια, πολλοὺς ἀμπελῶνας καὶ ὅλους τοὺς γηλόφους. Οὕτω δὲ ἡ Ἑλλάς, ἀντὶ τῶν τέως 50 χιλιάδων στρεμμάτων, εὐρέ^α ἔχουσα τῶρα 250 χιλιάδας στρεμμάτων σταφιδῶνας· ἅμα ὡς ἐκαρποφόρησαν οἱ ἐμφυτευθέντες ἄγροι, ἡ μὲν παραγωγὴ τοῦ σταφιδοκαρποῦ ἠξήσεν τεραστίως, ἡ δὲ ἀγοραία τιμὴ αὐτοῦ κατέβη μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος, ὥστε ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς δὲν ἔφερε καὶ αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματος τῆς Ἑλλάδος, ἀπ' ἐναντίας βλάβην μεγάλην, διότι καὶ ὅταν ἡ ἐσοδεία τοῦ σταφιδοκαρποῦ ἦτο μικρὰ τὸ ὅλον ἐκ τούτου εἰσόδημα συνεποσοῦτο εἰς 12—15 ἑκατομμύρια δραχμῶν καὶ ὅταν πάλιν ἐτετραπλασιασθῇ ἡ παραγωγὴ τὸ ὅλον εἰσόδημα ἔμεινε τὸ αὐτὸ ἢ καὶ κατώτερον. Πῶς ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον τοῦτο; ἐξηγεῖται διὰ τοῦ κανόνος, ὅτι ἡ παραγωγὴ πρέπει νὰ ἦται ἀνάλογος τῆς ζήτησεως, δηλ. πρέπει νὰ παράγῃ τις τόσον ποσὸν προϊόντος ὅσον δύναται νὰ καταναλωθῇ, ἐπομένως νὰ πωληθῇ εὐχερῶς. Ἐπικράτειάτις αὐξάνει τὸν πλοῦτον αὐτῆς καθόσον παράγει μεγαλύτερον ποσὸν χρησίμων προϊόντων, ἢ ζήτησις εἶναι τῶν ὁποίων ἀπεριόριστος, ἐν ᾧ εἰς τὸν σταφιδοκαρπὸν συμβαίνει τ' ἀνάπαλιν· ἐπειδὴ αὐξάνει τεραστίως ἡ παραγωγὴ αὐτοῦ, ἡ Ἑλληνικὴ ἐπικράτεια, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ, τετράκις τόσον ζημιούται· ὁ σταφιδοκαρπὸς, ὡς πασίγνωστον, κα-

ταναλίσκεται ὑπὸ τῶν εὐπορωτέρων τάξεων τῆς ἀγγλικῆς κοινωνίας· κυρίως τὸ ἐθνικὸν τῶν Ἀγγλῶν γλύκυσμα, ἡ βουτίγγα, κατασκευάζεται ἀπὸ σταφίδα, αἱ δὲ κατώτεραι κλάσεις τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ κάμνουσι χρῆσιν τῆς σταφίδος μόνον κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγεννῶν καὶ τοῦ Πάσχα. Πρὶν ἢ ἐπεκταθῇ ἡ σταφιδοδοφτεία ὁ καρπὸς ἦτο λαμπρὸς, διότι ἐσυνάζετο ὥριμος καὶ ἐκ κλιμάτων ἀχαρακώτων· ἦτο τότε προῖον εὐγενὲς καὶ ἄξιον τῷ ὄντι τῶν στομάχων τῶν βαθυπλούτων Ἀγγλῶν, οἵτινες καὶ ἐπλήρωνον αὐτὸν εἰς μεγάλας τιμὰς εὐχαρίστως, διὰ τὴν καλὴν τοῦ ποιότητος καὶ ὡς προῖον ἀριστοκρατικόν· ἐν ᾧ δὲ τότε ἐτιμᾶτο ἐν Ἑλλάδι· μὲν 500 δρ. ἡ χιλιάς, ἐπλήρωνε δὲ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ τελωνιακὸν δατμὸν εἰσαγωγῆς δραχ. 550, μολοντοῦτο οἱ Ἀγγλοὶ καταναλωταὶ ἠγόραζον αὐτὸν εὐχαρίστως εἰς 5—6 περίπου δραχμὰς τὴν ὀκάν.

Σήμερον δὲ, ἐν ᾧ ὁ τελωνιακὸς δασμὸς ἐν Ἀγγλίᾳ κατέβη βαθυπτόν εἰς 92 δραχμὰς, ἐν τούτοις κατέβη καὶ ἡ τιμὴ τοῦ σταφιδοκαρποῦ εἰς 30—50 λεπτὰ ἡ ὀκά, ἐν ᾧ εἶναι γενικῶς ἀνεγνωρισμένον, ὅτι ἡ τιμὴ ὄλων τῶν πραγμάτων ἠῤῥησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὡς ἐκ τῆς ἐλαττωθείσης ἐσωτερικῆς ἀξίας τοῦ χρυσοῦ, μετὰ τὴν τῶν πλουσιῶν μεταλλείων τοῦ νέου κόσμου ἐξόρυξιν, ἥτις ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν ποσὸν χρυσῶν νομισμάτων πολὺ ἀνώτερον τοῦ συνήθως κυκλοφοροῦντος εἰς τὸ ἐμπόριον. Τί ἄλλο σημαίνει λοιπὸν ἡ ἐλάττωσις τῆς τιμῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ μετὰ τοσαύτην ἔκπτωσιν τῆς τιμῆς τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ τελωνιακοῦ δασμοῦ, εἰμὴ ὅτι ἡ παραγωγὴ εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῆς ζητήσεως; Ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν ἄλλων εὐπορωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἀγγλίας δὲν ἠῤῥησε κατ' ἀναλογίαν τῆς παραγωγῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ, δὲν ἐπέξετάθη ἐπομένως καὶ ἡ κατανάλωσις αὐτοῦ· δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀπατώμεθα ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι, ἐπειδὴ πωλεῖται εἰς μετριωτέραν τιμὴν ὁ σταφιδοκαρπός, οἱ Ἀγγλοὶ εὐγενεῖς θέλουσι προθυμοποιηθῇ νὰ τρώωσι δεκάκις τῆς ἡμέρας βουτίγγαν διὰ νὰ καταναλώσωσιν αὐτόν· ὁ λόρδος, ὁ δαπανῶν κατ' ἔτος 10—15 χιλ. λίρας, ἀδιαφορεῖ βεβαίως ἐὰν ἡ σταφὶς πωλῇται πεντήκοντα λεπτὰ ἢ πέντε δραχμὰς ἡ ὀκά, εἶναι μάλιστα φόβος μήπως οἱ εὐγενεῖς παύσωσι νὰ κάμνωσι χρῆσιν τοῦ σταφιδοκαρποῦ, ἀφοῦ ἡ ποιότης αὐτοῦ κατέστη ἀφόρητος, ὡς ἐκ τῆς νόσου καὶ τοῦ χαρᾶκώματος, τὸ δὲ εὐθηνὸν αὐτοῦ τὸν κατέστησε προσιτὸν εἰς τὴν ἐσχάτην τάξιν τοῦ λαοῦ· τί δὲ θέλει συμβῆναι ἐὰν τῷ ὄντι

ἀηδιάσωσιν αὐτὸν οἱ εὐγενεῖς καὶ παύσωσι ποιοῦντες χρῆσιν; ἀρκετὸς εἶναι εἰς συρμὸς νὰ μεταβάλλῃ τὴν τῆς χρήσεως τῆς σταφίδος ἔξιν ὑπερηφάνου καὶ πλουσίας ἀριστοκρατίας, καὶ νὰ τὴν στρέψῃ εἰς τὴν χρῆσιν ἄλλου τινὸς καρποῦ εὐγενεστεροῦ, βαρυτίμου, καὶ διὰ τοῦτο ἀπροσίτου εἰς τὸν λαόν· τότε θέλουσι μείνει καταναλωταὶ μόνοι οἱ ἐργάται· ἀλλ' ὁ ἐργάτης διὰ νὰ τρώγῃ σταφιδοκαρπὸν πρέπει νὰ τὸν εὕρισκῃ ὑπερβολικὰ εὐθηνόν· συχνὰ ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ ἐργάται, δι' ἑλλειψιν ἐργασίας, διατηροῦνται, ὡς γνωστὸν, δι' ἐράνων καὶ ἐλεῶν τῶν εὐγενῶν· τοιαύτη ἐπομένως πελατεία τοῦ σταφιδοκαρποῦ δὲν εἶναι ἀξιοζήλευτος, διότι ὁ προορισμὸς αὐτοῦ εἶναι νὰ πωλῇται εἰς τιμὴν μεγάλην καὶ νὰ τρώγῃται ἀπὸ εὐγενεῖς εἴτε εἰσόρους καὶ οὐχὶ ἀπὸ πτωχοὺς, σχεδὸν εἰπεῖν ζητιάνους, ἐπειδὴ δὲν συμφέρει καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ πωλῶμεν εὐθηνά, ἀφοῦ τὰ ἐξοδα τῆς παραγωγῆς μὲν σκεπάζονται σήμερον ἀπὸ τὴν τιμὴν τοῦ καρποῦ. Ἐν τῇ ἐτησίᾳ ἐκθέσει τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν διὰ τὸ ἔτος 1859 ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς (ἅπερ δυστυχῶς προσιωνίζονται κακὰ περὶ τῶν διαθέσεων τῶν ἀνωτέρων κλάσεων τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ σταφιδοκαρποῦ), ἐν σελίδι 24. «Οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ καταναλωταὶ . . . εἴτε διότι δὲν ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ἡ διαφορὰ τῆς ποιότητος τοσοῦτον μεγάλη, εἴτε διότι ἀπέβλεψαν *μᾶλλον εἰς τὴν εὐθηνίαν ἢ τὴν καλὴν ποιότητα ἔσθαι κατὰ προτίμησιν τὸν εὐθηνότερον καρπὸν*, ὥστε πολλοὶ τῶν ἀγοραστῶν τοῦ καλοῦ πράγματος τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Αἰγίου ἐζημιώθησαν» ἀναμφιβόλως δὲν εἶναι οἱ εὐγενεῖς οἵτινες ἐπροτίμησαν τὸ εὐθηνότερον πρᾶγμα, φοβούμεθα μήπως οὗτοι κατεφρόνησαν καὶ αὐτὸ τὸ καλόν.

Ἡ ἐπέκτασις τῆς σταφιδοφυτείας, ἐκτὸς τῆς ἐλαττώσεως τῆς τιμῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ καὶ ἐπομένως τῆς ζημίας τῶν ἀρχαιότερων σταφιδοκτημόνων, ἔφερε καὶ ζημίαν σπουδαιοτάτην εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον· τὸ εἰσόδημα τοῦ δημοσίου ἦτο, εἶναι καὶ ἔσεται ἐν περίπτῳ ἑκατομ. δραχμῶν ἐκ τοῦ σταφιδοκαρποῦ, καὶ ὅταν παρήγοντο εἴκοσιν ἑκατομμύρια λιτρῶν καὶ σήμερον ὅτε παρά-

γονται ὀγδοήκοντα ἑκατομμύρια, καὶ ὅταν μετ' οὐ πολὺ θέλουν παραχθῇ ἑκατὸν εἴκοσιν· ἀλλ' ἐν τούτοις ὅταν παρήγοντο τὰ 20 ἑκατομμύρια λιτρῶν, ἐκ τῶν 50 χιλιάδων στρεμμάτων, παρήγοντο συγχρόνως καὶ ἐν ἑκατομμύριον κοιλῶν σιτηρῶν, ἐκ τῶν ἐτέρων 200 χιλ. στρεμμάτων ἐθνικῶν γαιῶν, αἵτινες ἐφυτεύθησαν κατόπιν σταφιδῶνες· καὶ ἐκ τοῦ ἑκατομ. τούτου τῶν κοιλῶν ἐλάμβανε φόρους τὸ δημόσιον 200 χιλιάδας κοιλὰ τὰ ὅποια ἔφερον ἕτερον ἑκατομ. δραχμῶν εἰς αὐτό. Καὶ οἱ νῦν ἐνασχολούμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος περιπλέον 40 χιλ. ἐργάται ἠδύναντο νὰ καλλιεργήσωσι προσέτι 300 χιλ. σρεμ. ἐθνικ. γαιῶν καὶ νὰ παράξωσιν ἕτερον ἑκατομμύριον κοιλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ λάβῃ διὰ φόρους τὸ δημόσιον δεύτερον ἑκατομ. δραχμῶν· καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ τοῦτο ὅταν συλλογιασθῶμεν, ὅτι αἱ πρῶν σιτοφόροι πεδιάδες τῆς Ἠλείας, δικαίως ὀνομασθείσης μικρὰ Αἴγυπτος, καὶ τῶν εὐφορωτάτων παραλίων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, (ἐνθα κατ' ἔτος πολλὰ πλοῖα ἐφόρτωνον σιτηρὰ καὶ ζῶα διὰ τε τὴν Ἑπτάνησον καὶ τὴν Βυρώπην,) εἰσὶ σήμερον κεκαλυμμέναι ὑπὸ σταφιδοφυτειῶν, ὁ δὲ σῖτος, τὰ ζῶα καὶ τ' ἄλλα ἐδώδιμα εἰσὶ τοσοῦτον σπάνια καὶ βαρύτιμα ὅσον καὶ εἰς τὰς ἀφορωτέρας ἐπαρχίας.

Ἀνακεφαλαιοῦντες λοιπὸν λέγομεν ὅτι ἡ ἐπέκτασις τῶν σταφιδοφυτειῶν ἔφερε,

1. Τὴν ζημίαν ὁλοκλήρου τῆς ἐπικρατείας, διότι ἡ ἀπολαβὴ τῶν 12—15 ἑκατομ. δραχμῶν τοῦ σταφιδοκαρποῦ, τοῦ ὁποίου ἔχει μὲν τὸ μονοπώλιον ἡ Ἑλλάς, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ κατανάλωσις εἶναι περιορισμένη, ἀντὶ νὰ ᾔναι ἡ παραγωγὴ 50 χιλ. στρεμμάτων, καὶ τὰ ἡμερομίσθια 10 χιλ. ἐργατῶν, κατήντησε σήμερον νὰ ᾔναι ἡ παραγωγὴ 250 χιλ. στρεμμάτων καὶ 50 χιλ. ἐργατῶν! Ἐν ᾧ 500 χιλ. στρέμματα καλλιεργούμενα δημητριακοὺς καρποὺς μετὰ κτηνοτροφίας ὑπὸ τῶν περιπλέον 40 χιλ. ἐργατῶν ἠδύναντο ν' ἀποφέρωσι προϊόντα ἀξίας 15—20 ἑκατομμυρίων, ἅτινα ἔθελον αὐξήσῃ κατὰ τοσοῦτον τὴν

ὄλην παραγωγὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἤθελον ἐμποδίσαι τὴν ἐξωθεν εἰσαγωγὴν τόσων σιτηρῶν, ζώων κλ. (1).

2. Τὴν ἐκ δύο τοῦλάχιστον ἑκατομ. δραχμῶν ζηνίαν τοῦ δημοσίου ταμείου ἐκ τῆς φορολογίας τῶν προϊόντων τῶν 500 χιλ. στρεμμάτων, ἰδιωτικῶν τε καὶ ἐθνικῶν γαιῶν.

3. Εἰς τοὺς σταφιδοκτῆμονας ἡ ζηνία εἶναι ἐπαισθητωτέρα, διότι ἡ ἐπέκτασις τῶν σταφιδοφυτειῶν ἔφερε τὴν ὑψώσιν τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἐργατῶν, τῶν στηλῶν, τῶν λιπασμάτων, τῶν θειώσεων, τῶν μετακομίσεων, τῶν σιτηρῶν καὶ ὅλων τῶν ἐδωδύμων· ἐν ᾧ ἡ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς ἔφερε τὴν ἐκπτώσιν τῆς τιμῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ, ἐπομένως ὁ σταφιδοκτῆμων σήμερον, ἐν ᾧ δαπανᾷ τὸ διπλοῦν τοῦλάχιστον τῶν ἄλλοτε ἐξόδων διὰ τὴν παραγωγὴν, μόλις λαμβάνει τὸ τρίτον τῆς ἄλλοτε τιμῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ. Ἄς καταστήσωμεν τοῦτο σαφέστερον διὰ παραδείγματος.

Ἄς λάβωμεν ἐν στρέμμα σταφίδος μεσαίας ποιότητος· ἡ τιμὴ αὐτοῦ εἶναι περίπου 400 δραχμαί, ὁ δὲ ἐτήσιος τόκος αὐτῶν τοῦλάχιστον 20 δραχμαί. Ἡ διὰ τὴν ἐτησίαν καλλιέργειαν δαπάνη δραχ. 60 τὸ ὅλον 80 δραχμαί· ἐν στρέμμα τοιοῦτον παράγει περὶ τὰς 400—500 λίτρας, αἵτινες πρὸς 150 δραχ. τὴν χιλιάδα, φέρουσι δραχμὰς 70 — 75 ὥστε κατ' ἀκριβῆ λ/σμὸν ὁ σταφιδοκτῆμων οὐδὲν κερδίζει σήμερον καὶ διὰ τοῦτο ὅλαι αἱ σταφιδαμπελοὶ εἰσὶν ἐπιβεβαρυμέναι μὲ πολλὰς ὑποθήκας τῶν δανειστῶν. Ἐν τοσούτῳ ὑπάρχουσι τινες νομιζοντες ὅτι οἱ σταφιδοκτῆμονες κερδίζουν, θεωροῦντες κέρδος τὸν μικρὸν

(1) Ἡ εἰς τὰς σταφιδοφυτείας ἀπασχόλησις τῶν καλητέρων ἐργατῶν καὶ τῶν εὐφορωτέρων γαιῶν προεκάλεσε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐξῆς εἰδῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης, κατὰ τοὺς μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντας τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἔτη εἰσα- γωγῆς	Σιτηρῶν ἀξία εἰς Δραχμὰς	Ζώων ἀξία εἰς Δραχμὰς	Δερμάτων ἀξία εἰς Δραχμὰς	Παστῶν ἀξία εἰς Δραχμὰς	Βουτύρ. τυρ. κλ. ἀξία δρ.	Ὅλ. ποσὸν τοῦ ἔτους εἰς Δραχ.
1858	3752912	1363052	4225446	δὲν σημ.	500000	9941410
1859	7226731	1398897	3941086	1228978	400000	14195692
1860	10864773	1942711	3801585	1512806	450000	17871845
1861	6452997	2049742	3806044	1801763	350000	14460516

τόκον, ὃν λαμβάνουσιν οὗτοι ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῆς σταφιδαμπέλου, ὑπολαμβάνοντες ἐπίσης ὡς κέρδος τὰ ἡμερομίσθια τῶν χωρικῶν ἐκμισθωτῶν, οἵτινες ἐργαζόμενοι αὐτοπροσώπως ἐν τῇ σταφιδχμπέλῳ καθ' ὅλον τὸ ἔτος λαμβάνουσι τὸν σταφιδοκαρπὸν ἀντὶ τῆς ἀξίας τῶν ἡμερομισθίων τὰ ὅποια ἤθελον λαμβάνει καθ' ἐκάστην ἐὰν εἰργάζοντο ἐπὶ μισθῷ, ἐνῷ πᾶσα γεωργικὴ ἐπιχειρήσεις πρέπει ν' ἀποφέρει, 1 τὸν τόκον τοῦ κεφαλαίου τῆς ἀξίας τοῦ κτήματος, 2 τὴν δαπάνην τῶν διὰ τὴν παραγωγὴν γενομένων ἐξόδων καὶ 3 τὸ κέρδος τοῦ καλλιεργητοῦ.

Ἡ αἰτία τῆς δυστυχοῦς καταστάσεως τῆς βιομηχανίας ταύτης γενικῶς γνωστὴ σήμερον εἶναι ἡ πληθώρα τῆς παραγωγῆς κατὰ πολὺν ὑπερτέρας τῆς καταναλώσεως· ἀλλ' ὅσον ὑπάρχει πασίγνωστος ἡ αἰτία, τοσοῦτον μεγάλη ὑπάρχει, ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς θεραπείας, ἡ διαφωνία. Οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς σταφιδοκτῆμονας μέτρα ἐκθιαστικά πρὸς ἐλάττωσιν τῶν σταφιδοφυτειῶν, διότι οὕτω προσδύλλεται ἡ ἐλευθερία τοῦ πολίτου, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ ἐξακολουθήσει τοῦ μεταξὺ τῶν σταφιδοκτημόνων συναγωνισμοῦ θέλουσιν ἡττηθῇ τινες τούτων, καὶ θέλουσιν ἐγκαταλείψει τοὺς σταφιδῶνας των, διότι τὰ ἔξοδα τῆς καλλιεργείας θέλουσιν εἶσθαι ἀνώτερα τῆς τιμῆς τοῦ παραχθισομένου καρποῦ· ἄλλοι δὲ πάλιν ὅτι ἀντὶ νὰ φροντίζωμεν πῶς νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν παραγωγὴν καλῆτερα νὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀνακαλύψωμεν, ἢ καὶ νὰ δημιουργήσωμεν ἀγορὰς καταναλώσεως. Εὐχῆς ἔργον ἦτο ἐὰν ἤμεθ' εὐνοοί, ὡς οἱ ἄγγλοι, ὅπως διὰ τῶν τηλεβόλων πείσωμεν λαοὺς μυριοπληθεῖς νὰ τρώωσιν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς σταφίδα διὰ νὰ τὴν πωλῶμεν ἡμεῖς εἰς μεγάλην τιμὴν, ἢ ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θέλει ποτὲ γίνεαι συρμός νὰ τρώωσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων σταφίδα, ὡς καταναλίσκουσι σήμερον τὸν καφρὲ, τὴν σοκολάταν, τὸ τῆϊ, κλ. ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ ἀναμείνωμεν αἰῶνας καὶ ἡ παραγωγὴ μας ἔπρεπε νὰ προβαίνει κατὰ λόγον τῆς αὐξήσεως τῶν ἀναγκῶν τῆς καταναλώσεως καὶ οὐχὶ νὰ τετραπλασιασθῇ ἐν διαστήματι δεκαετίας.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ 1859 ἐν σελίδι 24, προβλέπει «ὅτι ἐὰν ἐπέλθῃ ἐπὶ τινα ἔτη ἀζήτησία, ὡς ἐκ ταύτης θὰ βιασθῶσιν οἱ σταφιδοκτῆμονες νὰ ἐγκαταλείψωσι μέρος τῶν φυτειῶν.»

Ἰστε καὶ κατὰ τὴν γνώμην αὐτὴν τῆς Κυβερνήσεως ἄλλη ἐλπίς δὲν μένει εἰμὴ ὁ οὕτως ἢ ἄλλως περιορισμός τῶν σταφι-

δώνων, ὥστε νὰ παράγῃται τόσος μόνον καρπὸς ὅσος ἀρκεῖ πρὸς τὴν ὑφισταμένεν ζήτησιν.

Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν γενικὴν καὶ ὀρθὴν ταύτην ιδέαν συμμερίζεται καὶ ἡ κυβέρνησις πρέπει ἄρ' αὖ νὰ σταυρώσῃ αὕτη τὰς χεῖρας παρισταμένη μάρτυς τῆς μονομαχίας, οὕτως εἰπεῖν, ταύτης μέχρις οὔ ἡττηθῇ τὸ ἐν τῶν διαμαχομένων μερῶν; ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο θέλει ἐπέλθῃ μετὰ πάροδον πολλῶν δεκάδων ἐνιαυτῶν, ἐπειδὴ ἡ μεταξὺ αὐτῶν πάλη εἶναι λίαν πεισματώδης· καὶ ἐπὶ τέλους θέλει συμβῇ τὸ «κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν.»

Ἀλλ' εἰς τὴν κυβέρνησιν εἶναι ἄρ' αὖ γε συγγνωστὸν νὰ μένῃ θεατῆς ψυχρὸς τοῦ ἐμφυλίου, τοῦ ἀδελφοκτόνου, τούτου ἀγῶνος, ἐν ᾧ πρόκειται περὶ μεγάλου συμφέροντος τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ τοῦ δημοσίου ταμείου ιδίως; τοῦτο εἶναι ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου διὰ τοὺς καλητέρους κτηματίας τοῦ βασιλείου!

Ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ ἀμφιβάλλωμεν ποσῶς περὶ τῶν ἐθνωφελῶν σκοπῶν τῆς Β. κυβερνήσεως ἐρχόμεθα νὰ ὑποβάλλωμεν γνώμην πρὸς ἑναρξιν τῆς λύσεως τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος, ὅπως δώσωμεν νύξιν εἰς τοὺς ἱκανωτέρους καὶ εἰδικωτέρους νὰ διαπραγματευθῶσιν αὐτὸ προσηκόντως.

Ἄντ' ἡ νὰ περιμείνωμεν νὰ ἐγκαταλείψωσιν οἱ ἄνθρωποι τοὺς σταφιδῶνας τῶν ἐξ ἀπελπισίας καὶ νὰ πάρωσι τὰ βουνά, συμφερότερον εἶναι νὰ κατωρθωθῇ ἡ μείωσις τῶν σταφιδῶνων διὰ τῶν προσπαθειῶν καὶ θυσιῶν τῆς τε κυβερνήσεως καὶ τῶν ιδιωτῶν, διότι ἀμφοτέροι ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρονται εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, φρονούμεν ἐπομένως, ὅτι,

Ἡ μὲν κυβέρνησις πρέπει νὰ ὑποσχεθῇ διὰ νόμου

α) Ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερον παντὸς φόρου ἐπὶ 10—15 ἔτη πάντα σταφιδῶνα τὸν ὅποιον ὁ ιδιοκτήτης αὐτοῦ ἤθελεν ἐκρίζωσει καὶ μεταβάλλῃ εἰς ἀγρὸν διὰ δημητριακοὺς καρποὺς ἢ κτηνοτροφικὰ φυτά.

β) Ἐὰν ἡ γῆ ἡγοράσθῃ ἀπὸ τὸ δημόσιον καὶ χρεωστεῖται εἰσέτι ἡ τιμὴ νὰ χαρισθῇ τὸ ὑπερβάλλον τὴν κατὰ στρέμμα ἀρχικὴν ἐκτίμησιν ποσόν, διότι ἡ ὑπερβολικὴ τιμὴ ἐδόθη κατὰ τὸν, ἐν καιρῷ τῆς ὑπερτιμῆσεως τοῦ σταφιδοκαρποῦ, συναγωνισμόν καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μεγάλων ἐκ τούτου κερδῶν.

γ) Νὰ δώσῃ δωρεὰν ἡ Κυβέρνησις θαμβακόσπορον, μάλιστα τοῦ εἶδους τοῦ μακρονήματος, τοῦ λεγομένου Sea-Island τὸ

ὁποῖον εὐδοκίμει θρυμασίως εἰς τόπον παράλιον καὶ ζεστόν, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ τιμὴ εἶναι διπλασία τοῦ αἰγυπτιακοῦ· συγχρόνως δὲ νὰ φέρῃ καὶ διανείμῃ τινὰ ἄροτρα σκαλιστικά διὰ τῶν ὁποίων οἰκονομεῖται ἐξαισίως ἢ διὰ τῶν χειρῶν ἐργασία, ὥστε οἱ ἀποφασίσοντες τὴν ἐκρίζωσιν τῶν σταφιδῶνων τῶν νὰ ἔχωσι κάποιαν ἐλπίδα βελτιώσεως τῆς τύχης των.

δ') Ἡ Κυβέρνησις νὰ χρησιμοποίησιν τὸ ἀστεροσκοπεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὴν μετεωρολογίαν, ἥτις κατέστη σήμερον ἐπιστήμη· τὰ ἀστεροσκοπεῖα τῆς Εὐρώπης συνεδέθησαν μεταξύ των καὶ βλέπει τις καθεκάστην εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἡμερίδας διαμειβομένας μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις μεταξύ τῆς ἀρκτικῆς θαλάσσης, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Τουρκίας (ἐκ Σουλινᾶ, Βάρνας, Κων/πόλεως, Ῥόδου, Καλλιπόλεως καὶ Θεσσαλονίκης,) τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας κλ. μόνῃ δὲ ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν εἰς τὴν γενικὴν ταύτην τῆς Εὐρώπης ἀνακοίνωσιν τῶν μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων ἐκάστου τόπου. Ὁ αἰόδημος Σίνας ἐκτίσεν ἄρ' αὖ καὶ ἐπροίκισε μὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα τὸ ἀστεροσκοπεῖον πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ στολίσῃ τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν; Ἡ μετεωρολογία σήμερον παρέχει μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τε τὴν ναυτιλίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν· ὡς εἶπεν ἐσχάτως ὁ σοφὸς Le Veyier δὲν εἶναι μακρὰν ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν θὰ προλέγηται ἀκριβῶς πρὸ 48 ὥρων ὁ καιρὸς· ἀλλ' αἱ 48 αὗται ὥραι πόσας εὐεργεσίας δὲν θέλουσι παρέχει εἰς τὰ πλοῖά μας, καὶ τὰ προφυλάττει ἀπὸ φοβερὰ ναυάγια· εἰς τὸν ἐν τοῖς ἀλωνίοις σταφιδοκαρπὸν καὶ εἰς τὰ θαμβάκια; Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ληθῇ φροντίς σπουδαία ὥστε νὰ συστηθῶσιν εἰς τὰ κατάλληλα μέρη τοῦ κράτους μετεωρολογικὰ σκοπευτήρια, νὰ συνδεθῇ δὲ τὸ ἀστεροσκοπεῖον μας, ἀνατολικῶς μὲν, μὲ τὰ τουρκικὰ, δυτικῶς δὲ, διὰ τοῦ τηλεγράφου Αὐλῶνος, μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν.

ε') Ν' ἀφήσῃ ἀφορολογήτους τὰς ἐν τοῖς κτηνοστασίαις τῶν ἐκ σταφιδῶνων τοιούτων ἀγρῶν διαιτωμένας ἀγελάδας, ν' ἀγοράσῃ δὲ εἰς τὴν Εὐρώπην τάχιστα ταύρους τινὰς καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ εἵδους Δουράμ (Durham) καὶ κριοὺς τοῦ Ῥαμβουλλιέ (Rambouillet) τῆς Γαλλίας πρὸς βελτίωσιν τῶν ἰθαγενῶν.

ς') Νὰ κηρύξῃ ὅτι θέλει χορηγήσῃ ἀμοιβὰς εἰς ἐκείνους τῶν σταφιδοκτημόνων ὅσοι ἐκρίζοντες τοὺς σταφιδῶνάς των ἤθελον μεταβάλλει αὐτοὺς εἰς τεχνιτὰ λειβάδια καὶ τρέπει κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον ζῶα τόσον γαλακτοφόρα ὅσον καὶ διὰ τὸ

σφαγεῖον, εἵμεθα δὲ μάλιστα τῆς ιδέας ὅτι ἡ κυβέρνησις πρέπει ν' ἀνταμείψῃ τὰ ἀμέσως ἀποκτηθησόμενα οἰαδήποτε ἀποτέλεσματα χρηματικῶς ἵνα οὕτως ἐξεγερθῇ ἡ ἀμιλλὰ.

ζ') Νὰ ἐπιφορτίσῃ χημικοὺς οἵτινες διὰ δοκιμασιῶν ἐπιστημονικῶν νὰ βεβαιώσωσιν ἐὰν ᾖναι δυνατόν νὰ γίνῃ καὶ ἄλλη χρῆσις ἐπωφελῆς τοῦ σταφιδοκαρποῦ, οἷοι νὰ μεταβληθῇ εἰς ζάχαρ, ροσόλια, ρούμια κλ. (1).

Προτρέποντες τὴν κυβέρνησιν νὰ προσφύγῃ εἰς τοιαῦτα μέτρα πρὸς βελτίωσιν τοῦ σπουδαίου τούτου κλάδου τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας δὲν ἐπικαλούμεθα μόνον τὸ σοβαρὸν καθήκον, ὅπερ πᾶσα κυβέρνησις ἔχει ἵνα φροντίξῃ περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν της, ἀλλὰ ὑποδεικνύοντες συγχρόνως ὅτι, πράττουσα οὕτως, ἐργάζεται συγχρόνως καὶ πρὸς ταμιευτικὸν σκοπὸν, διότι ἡ κατὰ 10—15 ἑκατομμύρια αὐξήσις τῆς ὅλης παραγωγῆς τοῦ βασιλείου θέλει φέρεῖ αὐξήσιν τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐπικρατείας κατὰ 2 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, ὡς εἵπαμεν ἤδη, ὥστε ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τὸ προκείμενον ζήτημα εἶναι ἄξιον τῆς μελέτης τῶν κυβερνόντων, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ λάβωσι τὴν πρωτοβουλίαν, ἀφοῦ οἱ πολῖται δὲν ἔχουσιν ἀρκετὸν θάρρος νὰ πράξωσι τοῦτο.

Τὸ μέρος δὲ ὅπερ οἱ σταφιδοκτῆμονες ἔχουσι νὰ λάβωσιν εἶναι ἀναμφιβόλως σπουδαιότατον, διότι πρόκειται περὶ αὐτῆς τῆς υπάρξεώς των. Εὐκόλον εἶναι νὰ χρησιμοδοτῇ τις, ὅτι θέλουσιν ἀναγκασθῇ νὰ ἐγκαταλείψωσι τοὺς σταφιδῶνας αὐτῶν οἱ κτηματῖαι· ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ὅτι οὗτοι εἰσὶ κεφάλαιον ἀποκτηθὲν διὰ πολλῶν κόπων καὶ ἐκ πολλῶν βαρυτόκων δανείων; Ἐὰν ὑπόρχῃ, καὶ ὑπάρχει ἀναμφιβόλως, δημοσίᾳ ἀνάγκη νὰ ἐλαττωθῇ τὸ ποσὸν τῶν σταφιδῶνων, τὴν ζημίαν τῆς ἐλαττώσεως πρέπει νὰ ὑποφέρῃ ὁλόκληρος ἡ ἐπικράτεια, διότι ὁλόκληρος πρόκειται νὰ ὠφελιθῇ ἐκ ταύτης· καὶ δὲν φθάνει μόνον τοῦτο· πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ πολίτης ὅτι ἀφοῦ ἐκριζώσῃ τὰ

(1) Κατὰ τοὺς δημοσιευθέντας ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰνομικῶν ἐμπορικὸς πίνακας, ἡ κατὰ μέσον ὅρον εἰσαγωγή τοῦ μὲν ζάχαρ ἀναβαίνει εἰς δραχμὰς 3 ἑκατομ. τῶν δὲ ποτῶν 600 χιλ. ὥστε καὶ διὰ μόνον τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν ὑπάρχει ἤδη ἐσχηματισμένη πελατεία σπουδαία, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐπιτύχωσιν αἱ δοκιμαί.

κλίματά του, τὰ ὅποια ἀνέθρεψεν ἐν διαστήματι πολλῶν ἐτῶν, ὡς τὰ ἴδια τέκνα, θέλει χρησιμοποιοῦν τὸν ἀγρόν του εἰς βιομηχανίαν γεωργικὴν ἱκανὴν νὰ τὸν συντηρήσῃ. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ κτηνοτροφία εἶναι σήμερον ὁ μόνος κλάδος τῆς γεωργίας ὅστις ἐπαγγέλλεται μεγίστην ὠφέλειαν, ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς ἐκ τοῦ σταφιδοκαρποῦ· ὅταν ἐν Ἑλλάδι ἡ τιμὴ τοῦ ἄρτου, τοῦ κρέατος, τοῦ βουτύρου, τοῦ τυροῦ κλ. καταντᾷ ἀνωτέρα τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ, εἶναι τῷ ὄντι μεγάλην ἀπάτην νὰ παράγωμεν σαφίδα τὴν ὁποίαν νὰ πωλῶμεν 30—40 λεπτὰ τὴν ὁκᾶν καὶ νὰ ἀγοράζωμεν τὸν ἄρτον καὶ τὰ λοιπὰ ἐδωδιμα εἰς τιμὰς μυθώδεις, ἀποστέλλοντες εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν κατ' ἔτος περὶ τὰ 15 ἑκατομμύρια δραχμῶν, διὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν· ἐν ᾧ ἡ Ἑλλάς ἔχει τόπους προσφορτάτους διὰ τὴν καλλιέργειαν δημητριακῶν καρπῶν καὶ κτηνοτροφικῶν φυτῶν, διότι καὶ γῆν κέκτηται καλὴν, καὶ ὑδάτων ἀφθονεῖ καὶ κλίμα ἔχει γλυκύτατον· ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ κομητείαν τοῦ (Chester) Σιέστερ, ἥτις, κατ' ἔκτασιν οὔσα πολὺ μικρότερα τῆς ἡμετέρας Ἠλείας, κερδίζει ἐτησίως μόνον ἀπὸ τὴν τυροποιῶν 30 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν! οἱ κάτοικοι τῆς Ὀλλάνδας εἰσὶ πᾶμπλουτοὶ μόνον ἀπὸ τῆς κτηνοτροφίας, ὡς καὶ οἱ τῆς ἄνω Ἰταλίας καὶ οἱ τῆς Ἑλβετίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς ἀγρονόμος Δελαβέρνης λέγει, ὅτι ἐκεῖναι αἱ χῶραι εἰσὶ πλούσιαι ἐν αἷς ὑπάρχει ἀνεπτυγμένη ἡ γεωργικὴ κτηνοτροφία καὶ ἡ τέχνη τοῦ κατασκευάζειν τὸν τυρὸν καὶ τὸ βούτυρον· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσῃ καλῶς ταῦτα ὁ πολίτης πρέπει νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν ἡ Κυβέρνησις, νὰ τὸν διδάξῃ ἐμπράκτως καὶ νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ διὰ τῶν καταλλήλων μέσων.

Αἱ ιδέαι τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν δὲν εἶναι, ἀναμφιβόλως, αἱ ὀρθότεραι· ἀλλ' ἀρκοῦσιν ὅπως δώσωσι νύξιν εἰς συζητήσεις. Οἱ σταφιδοκτῆμονες εὐρίσκονται εἰς καταλληλοτέραν θέσιν ὅπως ἐκφέρωσι τὰς ὀρθότερας γνώμας· ἀλλὰ διατί δὲν συζητοῦσι τὴν μεγάλην ταύτην ὑπόθεσιν των; Διατί οἱ κάτοικοι τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν νὰ μὴ συστήσωσιν ἐταιρίας αἵτινες νὰ σκέπτωνται περὶ τῶν κτηματικῶν συμφερόντων αὐτῶν; Παντοῦ, ὅπου οἱ ἄνθρωποι θέλουσι νὰ χειραφετηθῶσιν ἐκ τῆς κηδεμονίας τῶν Κυβερνήσεων, συνέρχονται, συσκέπτονται, ἐν ἐνὶ λόγῳ, αὐτοδιοικοῦσι τὰ ὕλικά των συμφέροντα. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ἡ Β. Κυβέρνησις ἔχει ὅλην τὴν διάθεσιν σήμερον νὰ ἔλθῃ, κατὰ τὸ ἐνὸν, εἰς βοήθειαν τῶν σταφιδοκτημόνων, ἀλλ' ἀγνοεῖ, βεβαίως, τίνι τρόπῳ νὰ πράξῃ τοῦτο· νὰ παραδεχθῇ τὰς

ιδέας τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἀτόμου; Διατί δὲν ἐκδίδουσιν ἐφημερίδα εἰδικὴν οἱ σταφιδοκτῆμονες, δι' ἧς νὰ κοινωνῶσι μεταξὺ των, καὶ νὰ δημοσιεύωσι τὰς εὐχὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας των; θέλουσι μᾶς εἶπει ἴσως ὅτι τὰ γεωργικὰ καὶ τὰ ἐπαρχιακὰ συμβούλια ἔκαμαν τὸ χρέος των· δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, διότι, κατὰ δυσυχίαν, καὶ τὰ πρακτικὰ τῶν συμβουλίων παντὸς εἶδους χρησιμεύουσι μόνον εἰς τὸ νὰ πληρῶσι τὰ ἀρχεῖα τῶν ὑπουργείων. Εἶναι ἀνάγκη ἐνεργείας ἄλλου εἶδους. Ἐφημερίδες εἰδικαὶ νὰ ἐκδοθῶσι, σύλλογοι νὰ συζητῶσιν, ἐκθέσεις τῶν ἀναγκῶν εἰδικαὶ νὰ συντάττωνται καὶ ἀποστολαί ἐπιτροπῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἐνεργῶνται. Οὕτω θέλουσιν ἐπιτύχει καὶ θέλουσι πείσει τὴν Κυβέρνησιν νὰ στρέψῃ εὐχαρίστως τὴν προσοχὴν τῆς ὁλοκλήρου πρὸς τὰ τοιαῦτα. Οἱ κυβερνῶντες δὲν εἶναι ξένοι· πλεῖστοι ἐκ τῶν πρώτων σταφιδοκτημόνων ἦσαν, εἶναι καὶ ἔσονται ὑπουργοί. Ἡ νέα δυναστεία ἐπιθυμεῖ καὶ ἐπιδιώκει παντὶ σθένει τὸ καλὸν τοῦ τόπου. Διατί λοιπὸν μόνον παράπονα; Ὅπως ἐπέλθῃ θεραπεία εἰς τὸ ἀπειλοῦν τὴν καταστροφὴν ὁλοκλήρων ἐπαρχιῶν κακὸν ἀπαιτεῖται νὰ ληφθῶσι ταχέως καὶ νὰ πραγματοποιηθῶσι δραστηρίως τὰ κατάλληλα μέτρα· ἅμιλλα διὰ νὰ γίνῃ τὸ καλὸν ἔστω μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν σταφιδοκτημόνων· ὅστις προλάβῃ τὸν ἕτερον διὰ τῆς πρωτοβουλίας σωστικῶν μέτρων θέλει λάβει τὸν σέφανον τῆς νίκης καὶ κηρυχθῇ κοινὸς εὐεργέτης.

Ἀθῆναι 20 Δεκεμβρίου 1864.

Κ. ΦΩΣΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

Μετὰ μεγίστης ἡμῶν εὐχαριστήσεως ἀναγγέλλομεν, ὅτι ὁ ἀξιότιμος ἡμῶν συνάδελφος Κύριος Ραϊνχόλδος ἐξακολουθεῖ δραστηρίως τὴν ἐκδοσιν τῶν γνησίων ἔργων τοῦ Ἱπποκράτους ἐν φυλλαδίοις. Μετὰ τὸ πρῶτον φυλλάδιον, τοῦ ὁποίου τὴν δημοσίευσιν ἀνηγγείλαμεν καὶ ἄλλοτε (1), ὁ Κύριος Ραϊνχόλδος ἐδημοσίευσεν καὶ Β'. «περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων,» καὶ Γ'. «περὶ ἀέρων, τόπων, καὶ ὑδάτων,» καὶ Δ'. «περὶ ἱερῆς γούσου» καὶ Ε'. «προγνωστικόν.»

Ὅσῃ δ' εὐχαρίστησιν λαμβάνομεν ἀναγγέλλοντες τοῦτο, τοσαύτην καὶ λύπην ἠσθάνθημεν ὅτε ἐμάθομεν, ὅτι ὀλίγιστοι τῶν παρ' ἡμῖν Ἑλλήνων ἱατρῶν ἐφιλοτιμήθησαν ἄχρι τοῦδε

(1) Ἰδὲ Μελίσσης Ἀθηνῶν Περίοδ. 6'. τόμ. α. σελ. 142.